

Dubêytî yên

Dr Sadiq Ferhadî

Şîrvan – bakurê Xorasanê

Tîrmeha 2717 an

Dr Sadiq Ferhadî di sala 1350an de li bajarê Şîrvanê ser bi parêzgeha Bakurê Xorasanê ji dayîk bûye.

Hin destketên cenabê Ferhadî:

- Pijîşkê bispor yê nexwaşiyên hundir
- Helbestvan û lêkolînerê ziman û wêjeya kurmancî
- Wergêrê pirtûkên pijîşkî û nivîskarê nivîsaran li ser mijara pijîşkî li kovarên ISI'yê
- Berhevkarê nivîsarên cûr bi cûr li ser ziman û wêjeya kurmancî ya Xorasanê
- Helbestvanê kurmancî bi forma Qezel, Mesnevî, Sêxiştî, û bi taybet Dubêytî.

Helbesta 1

Şivan im ez li hêrî hemberê te
Diçêrînim xiyalan li çerê te
Gerê rawim xewê gerya li çavan
Mexel kim satê li ber sî serê te

Helbesta 2

Zivistan bû, royek hatî ser avê
Du çavên te temûzîtir ji tavê
Mi şê'rek sa te li berfê nivîsî
Te ku lê ifkirî hate ber avê

Helbesta 3

Xeyalên xam dilê min patin îşev
Hilanîm birme dinyayek din îşev
Mi got gaşe li xewnê te biwînim
Heray ku xew jî nê cavê min îşev

Helbesta 4

Hewa rind e, tu rind î, halê min rind
Şev û ro rind û hîv û salê min rind
Tema min tunne bû va rozigara
Bihevlîne min û eqbalê min rind

Helbesta 5

Bixapînim dilê xwa bi çi manê?
Çima nê ew, çima nê ew, çima nê?
Nizane ew meger dil tengi teng e?
Çimanê min dixapîne, çimanê?

Helbesta 6

Biken min ra! biken lê sêva Oxazê!
Biken! Arê qezel li canê kaxazê!
Biken! Kennê te şîrîn e, nizanî tu
Çiqes rind î û ez mest im çi endazê

Helbesta 7

Ji xwa ta xwa timêşe ez li rê me
Ji xwa hay terrime dîsanê tême
Xwedê ya xelkê sergizdan kirim ya
Mi xwa venda kir û umrek wi pê me?

Helbesta 8

Dutar û bexşî mest û çeppe taw mest
Ser û çavên te mest û mest dil û dest
Demek mest bûm nizanim çerre bû ku
Ji çavên te ketim piştê min işkest

Helbesta 9

Tu jî mîna mi gaşe çavkirê wî
Serê rê nagirim, tişt nake, rêwî
Here! Wi dû te ra ez nagirîme
Dirêjînim pîyalêk av ku bêwî

Helbesta 10

Şevê li xewnê û ro li xiyalê
Xweş im ez wi xiyala te hevalê
Xiyala te wi min ra ye timêşe
Hema îşev dixwazim bejn û balê

Helbesta 11

Şemalek tê û min ber ve te tîne
Tê ku destê dilan wi hevdu gîne
Ezê ber ve te tîm pêxasi pêxas
Biwîn solê mi da rîgek tunîne

Helbesta 12

Li sîmên berqê rûnişt zirbe sarek
Ji saran çar qedem wêda çinarek
Ji vî rûsariya wi dest xwe da ma
Xwe da şewtî û dil bijyaye arek

Helbesta 13

Çima hatî? Çima dîsa te ha kir?
Çima va kone xermana li ba kir?
Çima ez dîn kirim berdame çollê?
Çi karû va te wi xermanê xwa kir?

Helbesta 14

Şevêçû li şevêk ella mezarî
Xwedê jî gurmijî ,hînganê barî
Me deng û hêstirê xwe tev li hev kir
Û bangî kir birîna kûr û karî

Helbesta 15

Selamê min li Şêrkoyê kelatî
Xerîbê li wêlêt bê hemwelatî
Selamê min selamek bê tema ye
Dêhatî me dêhatî me dêhatî

Helbesta 16

Li çollê bê xwedê ez jî xerîb im
Li kûçên (Bêkes)î gaşe te dî bim
Qezel ji her du çavên min dibarî
Te got qulmek birêj şayed ku tî bim

Helbesta 17

Werin ku taliyan talan kirim ez
Werîn talê ku pê xwa dagirim ez
Şev îşev dîsa li çavê mi nare
Hezar car zinde bûm disa mirim ez

Helbesta 18

Xwedê zane ji xwa jî westiya me
Ji manê westiya, ji çûnê mame
Sibê ta şev xiyalên xam dipêjim
Şevê jî ta sibê heyran û pa me

Helbesta 19

Tu hîva asimîn, ez li zemînê
Ji herdê destê min nagê evînê
Tu jî wi ser mi da xar nawî emma
Dilê min îşix e li hîverwînê

Helbesta 20

Xiyalê te li dar e natê tewnê
Tu şîrîn î li çavan natê xewnê
Dixwazî yê dilan dil da bimîne
Guçê dil da veşêr mîna li kewnê

Helbesta 21

Tu rakev rinda min, ez pa dimînim
Perestar im, birînan va dimînim
Tu rakev bexta min, malava, xew xweş
Mepirs sa çî li vî dinya dimînim

Helbesta 22

Tu rakev rinda min, xew rind e sa te
Siweynda ku dixwazim bêwme ba te
Dixwazim sorgula xwa şa biwînim
Tu rakev rinda min, xew rind e sa te

Helbesta 23

Şemalê serkêşî sari berêvar
Xewer anî ji bêdadê şevê sar
Xerîb dengê dibîzim ji derek dûr
Ne xanî ma ne ocax û ne jî ar

Helbesta 24

Hewayî me hema îşkesti bal im
Ezê ji derdeke zalim dinalim
Xerîb dengê dibîzim ku dixwîne
Eman ji derdê zalim, derdê zalim

Helbesta 25

Şevêçû ta siwê barîm wi dû te
Şev îşev sar û çîksa, zexnewût e
Li ber çavên şevê sê kes dilerzin
Dil û pişt û qerey min va ku rût e

Helbesta 26

Qe va ku şair im yani tenê me
Were vaje werîn, ez çav li rê me
Were wi navê îşq, wi navê avê
E jî ta her derê ber ve te tême

Helbesta 27

Eger şîrîn î ez tal im, bibaxşîn
Eger ber ve te nakalim, bibaxşîn
Eger goştê te rijîya û ti xallî
Ji min narêje, dîfal im, bibaxşîn

Helbesta 28

Li çavan haweke hişk bûne hêstir
Dubêytî jî ji dil ra nabe pirtir
Li dil rûnanine hengên dutarê
Wi dû vî şairê dîn kê nifir kir

Helbesta 29

Tu helbesta ji tay dil da dibêjim
Evîna ku ji çavan da dirrêjim
Tu hatî patinê li nav du aran
Xwedê carê, e(z) jî carê dipêjim

Helbesta 30

Hewa barî, dilê herdê nerim kir
Ro yê jî herd li asmîn piştgerim kir
Zemînê şallê hêşin da serê xwa
Guman kim tazi ji asmîn şerim kir

Helbesta 31

Qezel yani eger carê biwînim
Derek dûr narime ku vaje bînim
Tu helbestan li çavên min dixwînî
Û giştan ezber î pêş ez bixwînim

Helbesta 32

Ezê çav mêşin im, kewna te jî şîn
Tu heyrana min î, ez sa te ra dîn
Li canê hîlîyan derd û belên te
Biwîn çiqes li hev datênê em hîn

Helbesta 33

Xema şîrîn delalê tal kirim ez
Ji her talê biwêjin taltir im ez
Niha jî westiyame xelko bêlin
Serê xwa dayînim ta bimirim ez

Helbesta 34

Evîn rengîn xelata asimîn e
Sewa me xwîn e, xwîna kesk û şîn e
Tu ku aşiq nebûyî ku bizanî
Zivistan ew bihara bê evîn e

Helbesta 35

Şevaro bi xiyalan da musafir
Nemaz işkeşti me, ikeşti xatir
Şevê hatî û îşix bû şeva min
Du çavên te nemaza min qeza kir

Helbesta 36

Tu derya yî, tu derya yî, tu derya
Tu tama hêstirên gewrî mi da ma
Bigerrim ser te şîrînê, ku min tî
Dibê ser avê û tî tînî dîsa

Helbesta 37

Diçû û çav bidû çavên kelê kê
Mida ma û welat û welwelê kê
Bi dû ra hesretên ku çûne asmîn
Xwdêyo! dagirî neynin belê kê

Helbesta 38

Hinek ferhad in emma bêmecal in
Hinek şîrîn in emma tali tal in
Zimanê têvşu jî nare serê wan
Nizanim ku dil in ya textesal in

Helbesta 39

Şemalek tîne bîna nazenînê
Ezê hîn fam dikim bîna evînê
Eger Ce'ferqulî bîne dutarê
Tînim Milwariyê ji bin zemînê

Helbesta 40

Ezê cînarê durnên asimîn im
Zemîn teng e, ne heja ye bimînim
Xwedê yo! min bixwaz tarînemazek
Bêwim ji çavê te dinyê bibînim

Helbesta 41

Xwedê livra, evîn livra, tu livra
Jiyan îro ye mavêje siweynda
Rê û raman û hespê sîs û hêvî
Sewa te çav li rê ne, ra be ser xwa

Helbesta 42

Hezarmizgeft jî bê te bûye Teftan
Çi bê refş in giya û tûm û hefşan
Bihar, urdîbihêşt, urdîcihenem
Çiqes mîna hev in sa halê weyran

Helbesta 43

Ne şê'r e, va şeraw e, noşî can ke
Enel-işqê ji dû ra rabe ban ke
Şeraw û şê'r li ber tavek kelîne
Sewa mestî tu hay li herduyan ke

Helbesta 44

Çi rind e tev li hev bin ba û baran
Û panavek bigîne hev simaran
Evîna min! li piştê min çiya yî
Çiya nagêjine hevdu ti caran

Helbesta 45

Ne min kiştî ne jî sahil mida kir
Ku mocê gêşte sahil bê ecil mir
Qerara min wi dil va bêqerarî
Xwedêyo! lengerê dil sa mi dagir

Helbesta 46

Eger jin tunne bin ku hest tunîne
Eger hest tunne be, helbest tunîne
Jiyan bê hest û helbest sari sar e
Jiyana sip û sar da mest tunîne

Helbesta 47

Dixwazim ku şevê mîna şivanê
Bilorînim muxama Durne canê
Ji bîra xwa û xelkê dizzikane
Herim ta kûçebaxên Rezmeqanê

Helbesta 48

Nizanim Tirkû ya Kurmancû ya Tat
Tenê zanim ku hat û nanê min pat
Evîn jan e evîn ar e zewal e
Çimanê va zewala sa mi ra hat?

Helbesta 49

Ji ser berfê zivistanek si sali
Şemalek tê û piştê min dimali
Dil û destê mi ra jan hatin emma
Elaw tunne li ocaxê ti mali

Helbesta 50

Were jinyan mi sergizdan ke hevva
Were sêvek ji darê jê ke disa
Ezê ji vî dina jî westiyame
Were belkum biqewtînin mi jivra

Helbesta 51

Neşewtim ez eger manendi tavek
Neşewtîni li şev îşev tu bavek
Nizanim kî dibîne hêstirên me
Şevê tarî ku çav nabîne çavek

Helbesta 52

Du destên te kewût in, aşiq û sîs
Dilo rabe sefirên îşqê ramîs
Du destên te du desmalê hevirmiş
Li wan desmalê sîs navê mi binvîs

Helbesta 53

Tu Kobanî, mezarê heft birê min
Tu navê bav û bapîr û girê min
Dibarim ser te da helbest û hêstir
Bigir pê hûçikê xwa hêstirê min

Helbesta 54

Bilindbejnê! bilindtir te dixwazim
Ji halê îro rindtir te dixwazim
Newînîm dest wi ber da yî, tu merx î!
Ji her merxê bilindtir te dixwazim

Helbesta 55

Welatê min! welatê kûçebaxan
Welatê sond dixwarin wi ocaxan
Biwêj arek li ocaxek dişewte
Çirên kêmsa wi êr in hîn li taxan?

Helbesta 56

Welatê min! welatê destê xalî!
Welatê çavê berda darê qalî!
Dilê te tijî ye, çavê te têr in
Welatê hesti têr! Sa çi dinalî?

Helbesta 57

Tu şa yî ez mirim, destê te nêşe
Ji bîra xwa birim, destê te nêşe
Mi got malê te ava! ez xirab im
Te rind ez çê kirim, destê te nêşe

Helbesta 58

Were ser çavê min, kanî zelal e
Biwîn li çavê min dinya delal e
Delala min bitirs kûzê te neşkê
Dilê vî rozigara textesal e

Helbesta 59

Ji min qeyr ez evînê tişt mexwazin
Evîndar im, ji dînê tişt mexwazin
Ziman ar e, dil ar e, pirti jî ar
Dişewtim, cuz revînê tişt mexwazin

Helbesta 60

Dilê min tijî ye, yê asimîn jî
Hewa hay gurmijî hate zimîn jî
Hewa barî û barîm ez jî emma
Dilê me herduyan da maye hîn jî

Helbesta 61

Were ta torxe dîsa ser hilînin
Were ta durne ji koçê nemînin
Tu bêwî bulbiya jî têne malan
Sewa xwa hengê (Lê yarê) dixwînin

Helbesta 62

Hewayî me hewayî li hewa te
Ji dest xwa ser hilînim bêwme ba te
Dilê min ku birûskê dadê û bir
Serê ser li hewa tînim sewa te

Helbesta 63

Li halê dil bipirsin rind e xelko
Ji janê dil bitirsin rind e xelko
E jî mîna we me ,her salê carê
Çikapek sa dilê min rind e xelko

Helbesta 64

Mi çav avîtine ava simarê
Dil û destê mi jî narin ti karê
Dilê min sari sari sari sar e
Gerim kim vî ocaxa pê çi arê?

Helbesta 65

Ser û pay canê min jan û şewat in
Tenê ar û birûsk ber ve mi hatin
Ji bîr nakim ku mala min dişewtî
Birên ender firîgên xwa dipatin

Helbesta 66

Xerîb û dest wi berda, dil bişûnda
Berê min rû li dil, dil li çiyê ha
Dinalim, bang dikim, digrîm, nizanîm
Xicawa min li paş kîjan çiyê ma

Helbesta 67

Dil û dengê te li nav êr dibînim
Du çavên te ji heynê têr dibînim
Kezeb-çavê mi jî mîna te xwîn in
Hema ez kurmê dêr ji dêr dibînim

Helbesta 68

Şivan îşev biwe min bîne bîne
Biwînim ku berantê min kê dîne
Bigerrim li dilê bêser berante

Dilê ku dil bi dû me hîne hîne

Helbesta 69

Çiqes (Behmen) dilê min da hene hîn

Çiqes (Lê yarê) li gewrî te ne hîn

Veger (Gulnar)! veger! aşiq bimênî

Veger (Xêwe-Bixara) yên me ne hîn

Helbesta 70

Terim paşe royê, berve şevên reş

Mi qurbet kin! bibaxşînin! Royên xweş!

Terim ta dû te ra kes min nebîne

Nebînin çavê min jî va royên reş

Helbesta 71

Nebînim te ji giştan xwariye têr

Diya heft lawê ji lawan nedî xêr!

Titûna qussê min çavê te şewtand

Dil û destê te emma germ nekir êr

Helbesta 72

Heway dil tiji ye li xwa gudar im

Şemalek bêwe mala ku bibarim

Çi heykat e li ara êr û avê?

Şevêk barîme hîn tendûrek ar im

Helbesta 73

Biwêj min ra te ji şûna evînê
Çi berdaye dil û berdaye xwînê?
Nizanim va çi arû hîn jî haka
Li çavê min zewale têne dînê

Helbesta 74

Ocaxên mala me hîn wi elaw in
Biroşên ser wi ar, tiji pelaw in
Xewê vî xelka her şev tiji xewn e
Xiyalên xelkê hespê bê celaw in

Helbesta 75

Were ta ber ve te per verxinim ez
Hemêzek şê'rê perper verxinim ez
Bihêvûsim zimanê çavê aşiq
Ku ta ji awiran ser verxinim ez

Helbesta 76

Te can daye li te helbest biwêjim
Dubeytî rind, qezel yêkdest biwêjim
Hema na, nabe natê awirên te
Wiqes zinde, wiqes jî mest biwêjim